

7.22 Het oksaal in de Leendse kerk

Aanleiding om dit onderwerp te bestuderen is de volgende aantekening die meester Panken maakte over dit attribuut:

Wanneer de Katholieken deze kerk weder herkregen, bevondt zich het oxaal nog bij het Altaarkoor. Toen is een nieuw bij den muur der westzijde gemaakt, hetwelk dezelfde pilaren, van het oude genoemde onderschraagt.

Dit zijn dus de pilaartjes die nu de zangtribune tegen de Oostgevel ondersteunen (zie verwijnummer 9) We willen nagaan hoe de opstelling van het oxaal oorspronkelijk was.

Eerst even iets over het verschil in benaming en spellingswijze:

Van Dale noemt onder het lemma "oksaal" :

hoge, versierde scheidingswand tussen koor en schip van een kerk, vaak dienend als galerij of tribune voor de koorzangers

vormvariant: doksaal, in België de standaard benaming.

Oksaal en doksaal zijn dus dezelfde begrippen en de eerste, met spelling ks, heeft blijkbaar de voorkeur van Van Dale (spelling met een x is blijkbaar voorbehouden aan een chemische stof zoals oxaal-zuur). We volgen ons eerbiedwaardig instituut: *oksaal* dus.

Bij deze studie vonden we steun in een artikel van K.M. van der Plas dat in het lemma "doksaal" van Wikipedia te vinden is.

Hieruit ontlene we de volgende teksten:

Het doksaal is de scheidingswand tussen koor en schip in de Westerse kerk. Het doksaal onderscheidt zich van andere koorafscheidingen (zoals het koorhek en de scheidingswand) doordat het voorzien is van een tribune.

De afbakening van het oostelijke gedeelte van de kerk voor de clerus leidde tot het ontstaan van meerdere 'kerken in de kerk'. De geestelijken, aan de kerk verbonden monniken of kanunniken, kregen een steeds grotere behoefte aan isolement.

Een andere factor voor het optrekken van een hogere en dichtere koorafscheiding was de grotere nadruk die kwam te liggen op de heiligheid van de handelingen aan het altaar, en de resultaten van die handelingen: wijn die veranderde in het bloed, brood in het lichaam van Christus

Het doksaal scheidde de ruimte voor de geestelijken van de ruimte voor de leken. De leken hadden een eigen lekenaltaar, vanaf de Frankische tijd bekend als het kruisaltaar. Dit altaar vond zijn plaats bij de scheidingswand.

De belangrijkste functie van de tribune is het doorgeven van de woorden die rond het hoofdaltaar (in de priesterkerk) worden uitgesproken, naar de leken die zich in het schip verzameld hebben (in de lekenkerk).

We vonden afbeeldingen van nog bestaande oksalen op www.kikirpa.be . Zonder uitzondering vertonen ze aan de kerkzijde vier zuiltjes ter ondersteuning van de tribune. Die zuiltjes vertonen een opvallende gelijkenis met die van Leende [figuur 7.22-1]

Het lijkt er op dat men voor de bouw van deze tribunes een soort standaard patroon volgde.

Met de mededeling van Panken en deze algemene bevinding kunnen we met grote waarschijnlijkheid het vroegere oksaal in de Leendse kerk situeren [figuur 7.22- 2]

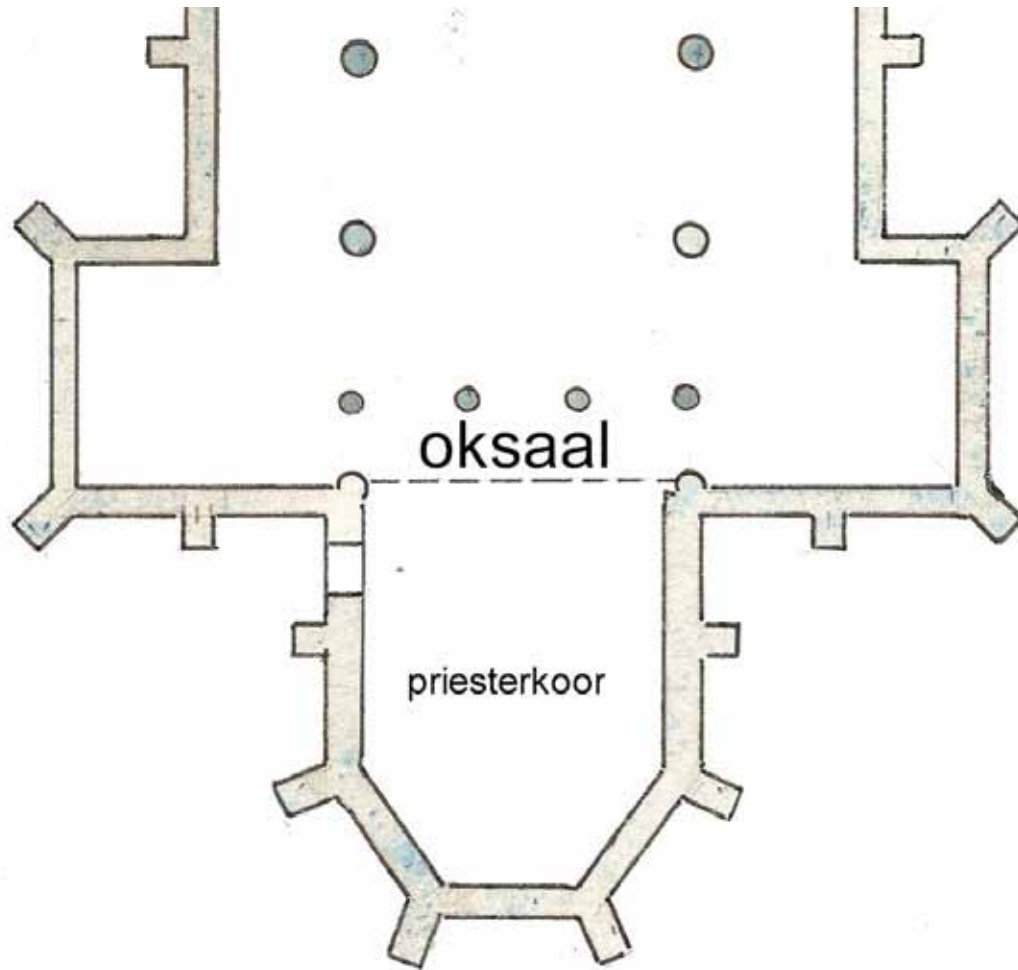
In analogie met de bovengenoemde voorbeelden zijn de vier zuiltjes op enige afstand van het koor geplaatst.

Volgens Dick Zweers is het vrij uitzonderlijk dat een dorpskerk een oksaal had.

Figuur 7-22-1 Het oksaal in de kerk O.L. Vrouw in Aarschot.

Foto: Koninklijk Instituut voor Kunstpatrimonium te Brussel cliché x021181

Figuur 7.22-2 Opstelling van het oksaal in de kerk van Leende.

De vier getoonde zuiltjes zijn nog in de kerk aanwezig. Ze dienen nu als ondersteuning van de zangtribune achter in de kerk [verwijsnummer 9]